

Boris Ličina: Ne pitajte nikad je li kasno

Boris Ličina, iskusni stručnjak za digitalni marketing i komunikacije, odlučio je u pedesetim godinama napraviti radikalnu promjenu preseljenjem u Kanadu i upisivanjem studija Filmskog scenarističkog pisanja

Objavio **Zinka Kocijan** - 20.11.2024 u 9:00

U današnjem društvu, gdje se često očekuje da ljudi slijede zacrtane životne putove, priče o onima koji se odluče na radikalne promjene u srednjim godinama imaju posebno mjesto. Jedan od nadahnjujućih primjera je i onaj **Borisa Ličine**.

Boris je stručnjak u području digitalnog marketinga i komunikacija koji iza sebe ima više od 25 godina iskustva. Karijeru je počeo – **pisanjem**. Radio je i za nikad prežaljeni **Vjesnik**, njegov **borja.org** bio je jedan od prvih hrvatskih blogova, a bio je i pokretač magazina **Plan B**. Taj je časopis izlazio od 2007. do 2011. te pokrивao teme iz područja digitalne tehnologije i cyber kulture. Napisao je i knjigu o fenomenu blogova ("Blogosfera i sve ostalo") te bio koautor prve knjige o digitalnom marketingu u Hrvatskoj "Pobijedite internet (ili će internet pobijediti vas)".

Ovaj vječno mlad pedesetogodišnjak karijeru je gradio u agencijama **Jasno i Glasno**, **BBDO** i **I to nije sve!**. Bio je i suosnivač **SoMo Borca**, godišnje nagrade za izvrsnost u digitalnom marketingu i komunikacijskim projektima na društvenim mrežama i webu.

Radikalna promjena

S takvom respektabilnom karijerom, koja bi mnogima bila profesionalni vrhunac, Boris je 2021. godine iznenadio odlukom da napusti sigurnost poznatog i posvetio se sasvim novom izazovu. Sa suprugom **Ružicom** i djecom preselio se u Kanadu, gdje je upisao studij **Filmskog scenarističkog pisanja** na **York Universityju** u Torontu. Taj korak – promjena ne samo karijere već i kontinenta – zahtijeva iznimnu hrabrost i viziju. Razgovarali smo s Borisom o prelasku iz svijeta digitalnih agencija u svijet filmskog scenarija, o suočavanju s izazovima i svemu što je putem naučio.

- **Možete li nam ukratko ispričati kako je došlo do odluke o upisivanju fakulteta u kasnim četrdesetima?**

Sredinom devedesetih godina pokušao sam se upisati na Odsjek dramaturgije na **Akademiji dramskih umjetnosti u Zagrebu**. Nažalost, nije mi uspjelo, a nakon toga sam par godina studirao protestantsku teologiju na **Sveučilišnom centru za protestantsku teologiju Matija Vlačić Ilirik**. No, nisam diplomirao jer sam počeo raditi i posao me odvuкао u drugom smjeru. Ipak, želja za studiranjem, novim znanjima i nadogradnjom nikad nije nestala nego je bila prisutna cijelo vrijeme. Trebalo je proći puno vremena da se kockice poslože, a odluka je realizirana 2021. godine.

Proces upisa

- **Kako je izgledao proces upisa na *York University* i što ste sve morali napraviti da biste bili primljeni?**

Postupak upisa je otprilike onakav kao što se opisuje u brojnim američkim filmovima. Poslao sam im **transkripte s prijašnjeg studija, motivacijsko pismo** u kojem objašnjavam zašto želim studirati scenarij, ali najvažniji je dokument bio **portfolio mojih pisanih radova**. U njemu sam imao dva završena scenarija kao i djelomično dovršene scenarije s par scena i dijaloga. Ti su me radovi odveli u drugi krug u kojem sam trebao, u zadanom vremenskom roku, napisati dva teksta. Nekoliko mjeseci kasnije javili su mi da sam – primljen. Cijeli je proces trajao oko devet mjeseci.

Inače, paralelno sam poslao molbu i za studij kreativnog pisanja na **Sveučilištu za umjetnost i dizajn Ontario** (*Ontario College of Art & Design University* tzv. *OCAD University*) gdje sam također primljen. No, prevagnulo je pisanje scenarija.

- **Možete li usporediti iskustvo školovanja u Kanadi i Hrvatskoj? Vidjela sam da ste već sada dobili priliku producirati filmove: *Blind House*, *Ward 9* i *Objects in the Mirror Are Closer Than They Appear*. Također, scenarij za vaš kratki film *Crush* donio vam lani nagradu za kreativno pisanje (*York's President's Creative Writing Award*).**

Davno sam studirao pa mi je to teško usporediti. Ali svakako je stimulativno to što su po mojim scenarijima **već sada snimljena tri kratka filma**. U Kanadi studenti već od druge godine imaju priliku svoje scenarističke ideje predstavljati na *pitch* natjecanjima. Tzv. *pitch* je proces tijekom kojeg imate priliku prezentirati odnosno "prodati" svoju ideju ili projekt. Najbolji dobivaju priliku za realizaciju. Tako je *Ward 9* prošao na tom natjecanju i snimljen je iste godine.

S druge strane, *Objects in the Mirror Are Closer Than They Appear* snimali smo u sklopu predmeta Tehnike snimanja na setu (engl. *Shooting the Set*). To smo radili na green screenu u *Cinespace* studijima u Torontu. To je isti prostor u kojem **Netflix** i **Apple TV** snimaju svoje serije. Za vrijeme dok smo radili u jednom od studija se snimala američka akcijska televizijska serija "Fubar" s **Arnoldom Schwarzeneggerom** u glavnoj ulozi, a u drugom – SF serija "Murderbot" s **Alexanderom Skarsgårdom**. Filmska industrija Toronta je vrlo jaka.

A to što je *Crush* već u obliku scenarija bio prepoznat i osvojio prestižnu nagradu mi je bilo iznimno drago jer je riječ o osobnoj priči koja mi puno znači.

Velik broj “zrelih” studenata u Kanadi

- **Koliko je polaznika na vašoj godini?**

Scenarij na Yorku je inače jedini prijediplomski studij scenarija u Kanadi i **godišnje primi oko 20 ljudi**. Tako da su to male grupe. Moram priznati da su sve moje kolege i kolegice jako talentirani. Biti okružen s ljudima čije serije i filmove ćemo jednog dana gledati je sjajan osjećaj.

- **A kakva je njihova demografska slika tj. ima li više mlađih kolega ili su kolege “šarenih” godišta?**

Što se godina tiče, *York University* ima administrativni odjel koji je posvećen samo [starijim studentima](#) kojih u Kanadi ima jako puno. Na mom fakultetu ih je **oko 7.000**. Nedavno je tako jedna **žena koja ima 87 godina završila svoj drugi diplomski**. U Kanadi je normalno studirati u bilo kojoj životnoj dobi pa se ne gleda je li netko stariji ili mlađi.

Boris Ličina

- **Kako ste se vi prilagodili?**

Mislim da sam se dobro uklopio, ali u tome jako pomaže i sama država Kanada. Tu živi jako puno **ljudi koji su doselili iz cijelog svijeta** te postoji to dijeljeno iskustvo dolaska, života i svega što ide s tim. Oko 46% stanovnika Toronta čini prva generacija, a oko 20% druga generacija useljenika.

Podrška obitelji

- **Možete li nam opisati kako izgleda jedan vaš tipičan dan na sveučilištu?**

Moj tipični radni dan se mijenjao kroz zadnje četiri godine studija. Kako sam bio iznimno vrijedan (*smijeh*) na drugoj i trećoj godini sam dosta predmeta riješio kroz jesenske, zimske i ljetne semestre. Tako da mi je ova četvrta godina najmanje opterećujuća. Prijašnje godine su bile dosta zahtjevne. **Podrška moje životne partnerice** mi je cijeli taj proces olakšala. Zajedno smo uspjeli pronaći balans i životni sklad koji nam odgovara.

- **Kakav vam je prosjek ocjena? Čini mi se da odlika "zrelijih" studenata ta da ne dolaze nepripremljeni na ispite.**

Imam uglavnom **dobre ocjene**. Mislim da nepripremljenost može biti odlika svih godišta i nije nužno odraz karaktera nego ponekad i splet životnih okolnosti. Na mom smjeru nema puno klasičnih ispita. Pisao sam puno akademskih eseja na razne filmske i ne-filmske teme. To mi se svidjelo i više nego što sam mislio da hoće. No, **moj primarni posao je pisanje scenarija**. Upravo završavam scenarij za dugometražni film i pišem pilot epizodu za seriju. Za nju sam već napravio dosta drugih dokumenata, poput *pitch decka* (to je kratka prezentacija koja služi za predstavljanje ideje ili projekta potencijalnim investitorima).

Pronalazak scenarističkog "glasa"

- **Što smatrate najdragocjenijom vještinom koju ste naučili na fakultetu?**

Puno je toga. Moje scenarističke vještine ozbiljno su se razvile, a **pronašao sam i svoj scenaristički "glas"**, koji **jako ide prema komediji**. Dobio sam povratnu informaciju od dviju kanadskih spisateljica, koje su bile u rezidenciji na fakultetu, da pišem duhovito. Na trećoj godini moj je scenarij bio jedan od onih koji je izabran da se izvede uživo pred publikom (tzv. *table read*). To je proces u kojem članovi glumačke ekipe čitaju scenarij, s ciljem da se testira kako tekst zvuči u izvedbi. Čuti publiku kako se smije na komediju koju sam napisao je **nezamjenjiv osjećaj**.

Osim toga, kao student imam **pristup ogromnoj bazi akademskih radova** iz cijeloga svijeta. Time sam doista opčinjen. Imam priliku čitati sjajne radove kroz istraživanje za pisanje eseja. Radeći na takav način shvatio sam **koliko mi se sviđa takav polagan i temeljit proces**. Naime, u mojoj prijašnjoj karijeri uvijek je sve bilo dosta brzo. Bilo je puno klijenata i stvari koje se događale istovremeno, puno stvari koje su trebale biti gotove "jučer"... Uživam u ovoj promjeni teme i tempa rada.

- **Koj teme želite obrađivati?**

Imam dvije omiljene teme. Jedna je ona "trenutačna" poput **imigrantskog života** i svega što s time dolazi. Druga je ona koja me moj cijeli život intrigira – to je **kraj svijeta**. Ponekad je to kraj nečijeg osobnog svijeta, neke zajednice ili čak cijelog svijeta. Tu temu najčešće obrađujem kroz SF ili *fantasy* komediju. No, **svaka komedija zapravo skriva dramu** i raspravlja o nekom ozbiljnom pitanju.

Stari izazovi u novom okruženju

- **Koji su bili najveći izazovi prilikom povratka u "školske klupe"?**

Moj najveći izazov bio je *pitchati* ili imati **neku vrstu javnog nastupa** pred većim brojem ljudi. Na fakultetu smo tome dosta izloženi. To su bili i **moji stari izazovi**, samo su sada upakirani u novo okruženje (*smijeh*). No, ovdje je **atmosfera izuzetno podržavajuća**. Svi te potiču i žele da uspiješ, a istovremeno svi otvoreno komuniciraju vlastite probleme. Brzo shvatiš da u tome nisi sam i da se mnogi bore sa sličnim ili čak težim stvarima.

Kada govorimo o "slatkim izazovima", to je bilo **odabrati predmete koje želim slušati**. Imam obavezne predmete, naravno, ali imam i puno slobode u izboru, što je zaista osvježavajuće.

- **A koji su bili najveći izazovi preseljenja u drugu državu?**

Što se preseljenja tiče, posebno s djecom, **izazovi su prilično široki**. Od toga da smo trebali shvatiti kako funkcionira sustav pa do pronalaska stana za najam. Bilo je toga puno, ali sve smo prolazili zajedno, uz puno pripreme, truda, strpljenja – i tada su postali manje strašni.

Komedija o imigrantima iz Hrvatske

- **Želite li nakon diplome nastaviti karijeru u tom smjeru?**

Naravno. U sklopu četvrte godine će se dogoditi i *pitchanje* mojih projekata **producentskim kućama iz Kanade**. Neovisno o ishodu i nakon toga ću nastaviti tražiti način da stvari koje sam napisao – realiziram. Scenarij filma koji trenutačno stvaram već sam poslao na nekoliko adresa i tražim način da se on snimi. Radi se o **komediji s dramskim elementima, koja prati zgode i nezgode tek pristiglih imigranata iz Hrvatske u Toronto**. Tu se suočavaju s mnogim izazovima i kulturnim razlikama, baš kao i svi koji tu dođu.

Seriju koju radim tek trebam početi *pitchati*. Radi se o **krimi komediji**, inspiriranoj djelima poput *Vodiča kroz galaksiju za autostopere* **Douglassa Adamsa**, BBC-jeve humoristične serije *Leteći cirkus Montyja Pythona*, stripovima poput Alana Forda, Kapetana Mikija...

Od prvog drafta do realizacije može proći puno vremena, no, to nije ništa neobično, jer su serije i filmovi projekti koji se razvijaju godinama.

Sva su iskustva važna

- **Da li vam iskustvo iz kreativnih agencija pomaže ili odmaže? Je li bolje zaboraviti sve što ste mislili da znate ili se neke stvari ipak isplati pamtit?**

Svako iskustvo, uključujući i ono iz agencijskog života, pomaže. Ne bih volio to zaboraviti. Sva se ta **znanja međusobno isprepliću, nadopunjuju i prilagođavaju** novim okolnostima. Posebno su vrijedna kad je riječ o **organizaciji, postavljanju**

prioriteta i discipliniranom pristupu zadacima, što su vještine koje su neprocjenjive u svakom okruženju.

- **Kakav biste savjet dali ljudima u srednjim godinama koji razmišljaju o povratku u obrazovni sustav?**

Savjet za sve koji žele studirati je – **studirajte i ne obazirite se na godine**, niti vaše niti one drugih ljudi. Budite podrška onima koji studiraju ili to žele, bez obzira imaju li oni 18 ili 38.

Ako ste vi ti koji kreću na studij, uživajte u procesu i budite otvoreni prema novim iskustvima i znanju koje ćete dobiti. **I ne pitajte nikad je li kasno, jer nikad nije kasno.** Uz to, važna je podrška obitelji. Ja sam sretan što ju imam, jer bez njih sve ovo ne bi bilo moguće.

#BrucošiUSrednjimGodinama br. 9

Projekt izrade serijala tekstova **Nikad nije kasno (Brucoši u srednjim godinama)**, autorice Zinke Kocijan, objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti za 2024. godinu.

Ako želite saznati još novosti iz svijeta poduzetništva, biznisa, financija i novih tehnologije prijavite se na naš tjedni newsletter!